

ВИКОРИСТАННЯ СПАДЩИНИ Я. КОРЧАКА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті йдеться про особливості використання педагогічної спадщини Януша Корчака у підготовці майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи, показано, як впливає творчість видатного педагога на формування особистості студента.

Ключові слова: *виховна діяльність, підготовка майбутнього вчителя, гуманна особистість, молодші школярі.*

Сучасний педагог початкової школи – це вчитель, що здібний перетворювати педагогічне середовище, активна особистість, яка творчо моделює свою професійну діяльність. Процес формування професійної підготовки триває протягом усього життя людини. На кожному новому етапі наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами та методами. Саме під час навчання у вищій школі закладаються основи майбутньої творчої виховної діяльності педагога.

Проблема готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності одержала широке висвітлення в теорії і практиці, була предметом дослідження вчених у різних галузях, з – поміж них у педагогічній (Абдуліна О.О., Алексеєва О.З., Арутюнова Г.О., Ахмедзянова Л.М., Богданова І.М., Ганюшкін А.Д., Дьяченко М.І., Жуkenова І.М., Зязюн І.А., Кіт Г.Г., Кічук Н.В., Кондрашова Л.В., Кузьміна Н.В., Курлянд З.Н., Ліненко А.Ф., Сластьонін В.О., Хмельюк Р.І., та ін. Аналіз літератури дозволяє визначити підготовку вчителя як систему змістовно-педагогічних та організаційно-методичних заходів, що спрямовані на формування особистості майбутнього педагога.

Підготовка студентів до виховної роботи з учнями повинна охоплювати у собі як формування певних складових структури особистості майбутнього вчителя, так і засвоєння ними належної суми теоретичних знань. Це, по-перше, глибоке вивчення історії педагогіки та сучасних новаторських педагогічних теорій. Серед багатьох представників педагогів-гуманістів минулого особливе місце посідає постать Я. Корчака, педагогічна спадщина якого складає неоціненну духовну скарбницю польського народу.

Метою означеної статті є визначення місця та значення педагогічної спадщини Я. Корчака у підготовці майбутніх учителів початкових класів до виховної діяльності.

В інституті педагогічної освіти майбутні вчителі початкових класів вже на I курсі знайомляться з найяскравішими педагогами минулого і сучасності. Саме на перших заняттях викладач педагогіки розкриває перед вчорашніми школярами всі складності та переваги професії вчителя початкових класів, намагається викликати активну роботу мозку студента, а, головне, пробудити душу.

Викладач педагогіки на перших заняттях читає зі студентами яскраві сторінки творів Я. Корчака, акцентує увагу на найцікавіших фрагментах біографії видатного педагога, намагається якомога глибше розкрити особистість вченого і письменника. Такий підхід до викладання дає свої результати: у студентів виникає бажання глибше ознайомитися із творчістю педагога; складається особистий погляд на проблеми, що обговорюються, студенти активніше працюють на практичних та семінарських заняттях, виникає інтерес до позаурочної роботи з педагогіки.

Біографія Януша Корчака (Генріха Гольтшміта) несе в собі невичерпний потенціал для майбутнього педагога. Так, студенти дізнаються, що Я. Корчак був маленькою дитиною, коли його батько, добра та талановита людина, безнадійно захворів. Саме тоді боротьба з хворобами та стражданнями стала головною ідеєю життя Корчака. Він був на фронті військовим лікарем, врятував багатьох людей, ризикуючи власним життям. Але й війна не змогла відволікти педагога від вічної думки про дітей; та й війну із самою війною, як йому здавалося, треба починати в душах дітей, реформи в житті дорослих. Саме тоді Я. Корчак приходить до висновку: “без ясного, пережитого у всій повноті дитинства життя людини є скривдженим” [4].

На фронті першої світової війни, працюючи військовим лікарем у російській армії, серед постійної небезпеки, Я, Корчак створює книгу “Як любити дитину”, у якій пише: “Дитина перевищує нас силою почуттів. В області інтелекту вона практично рівна нам, їй не вистачає лише досвіду” [2]. Два таких несхожих світи живуть поряд, залежать один від одного – дорослість і дитинство; без взаємного розуміння дорослими дітей і дітьми дорослих не можна зробити людство щасливим. Кожної хвилини ми стикаємося із дітьми, із своїми і із тими, із якими випадково звела нас доля – адже ми несемо відповідальність і за них: грубе слово, негарний вчинок, несправедливе покарання можуть нанести дитині глибоку травму – це головне, чого навчав Януш Корчак всім подвигом свого життя,

казками та педагогічними працями.

Невичерпні можливості для формування гуманної особистості майбутнього вчителя початкової школи, готового до організації виховної роботи молодших школярів має чудовий твір Я. Корчака “Коли я знову стану маленьким”. Ця повість – психологічна, як пояснює юному читачеві педагог, бо в ній розповідається про те, що відбувається в душі людини: про що думає, що відчуває. В епіграфі, зверненому до дорослого читача, Я. Корчак говорить: “...треба підніматися до почуттів дитини. Підніматися, ставати навшпиньки, тягнутися. Щоб не образити” [1, 277].

У чарівній повісті “Коли я знову стану маленьким” головний герой, доросла людина, утомлений життям вчитель вдруге переживає дитинство. На студентів справляє дуже сильне враження, як змінилося світосприйняття колишнього вчителя, що знову став дитиною. Відкриття, які робить герой повісті, можуть стати відправними принципами в організації позитивних стосунків між вчителем та учнем. “Дитина ніби весна. То сонечко зійде – і тоді ясно і дуже весело і гарно. Та раптом гроза – з’явиться блискавка і вдарить грім. А дорослі нібито завжди в тумані. Сумний туман їх оточує. Ні великих радощів, ні великих печалей. Все якось сіро і серйозно” [1, 288].

Майбутні вчителі уважно читають сторінки твору, на яких ідеться про школу “... Я відразу подумав, що якби я знову став учителем, то не кидав би зошити на парту, коли неправильно написано, не перекреслював би жирною рисою. Я клав би зошити обережно, акуратно, як ця молода вчителька” [1, 292]. Кожному дорослому, а особливо студенту педагогічного навчального закладу корисною є інформація про позицію дитини до дорослої людини: “... Може тому ми без особливого бажання розповідаємо про щось дорослим, що вони завжди кудись поспішають. Завжди здається, що все це їх не стосується, що у них свої справи, а у нас – свої. Ось ми і намагаємося завжди розповідати коротше, щоб не забивати їм голову. ...Дорослі думають, що діти вміють лише пустувати і теревенити дурості. А насправді діти передбачають віддалене майбутнє, обговорюють його. Дорослі кажуть, що у людей ніколи не буде крил, а я був дорослим і стверджую, що у людей можуть бути крила”.

Заслужовують на увагу такі тонкі думки Я. Корчака щодо значення у житті людини матері, батька: “...Дітям здається, що дорослому мама не потрібна, що лише дитина може бути сиротою. Чим старші люди, тим рідше бувають у них батьки. Адже і у дорослого багато таких хвилин, коли йому сумно без матері, без батька, коли йому здається, що лише батьки могли б його вислухати, порадити, допомогти, а якщо треба, то

й простити та пожаліти. Таким чином, і дорослий може відчувати себе сиротою” [1, 300].

Реформувати школу на краще мріє головний герой повісті: “Хочу написати книжку про школу... Чи не збільшити взимку перерви? Чи не втомлюються учні швидше у гарну погоду? Діти закінчують школу, а вчителі залишаються, проводять у школі, у класі багато годин. Ось чому у вчителів частіше за все зіпсовані нерви і болить горло”. Школу можуть врятувати особливі стосунки між вчителем і дітьми. “Коли я знову стану вчителем, я спробую знайти з дітьми спільну мову. Щоб не було двох ворожих таборів: з одного боку клас, а з іншого учитель і декілька підлабузників. Спробую, чи можна зробити так, щоб була взаємна відвертість”.

Перечитуючи сторінки повісті, майбутні вчителі початкових класів роблять висновок, що маленька дитина сприймає світ почуттями, а не розумом. Почуття – світ дитинства. Ось приїхала в гості кузина, і хлопчик закохався в неї. Дорослий, що уважно перечитав повість Януша Корчака, ніколи не дозволить собі сміятися над дитячим коханням. Радість і горе миттєво змінюють одне одного в серці дитини. Ось хлопчик знайшов і полюбив маленьке щеня, його охоплює ніжність і щастя. Та де знайти молока щеняті? Та чи дозволять батьки тримати маленького песика вдома? Хлопчику стає “так сумно, так сумно, що цього суму вистачило б на весь клас” [1, 326].

Не кожному дано покликати чарівного гнома і повернутися на якийсь час у дитинство, та в силах кожного дорослого, перебуваючи поряд з дитиною, частіше пригадувати себе таким, яким усі були в дитинстві, – стверджують майбутні вихователі молодших школярів.

Розуміння старшими молодших, розуміння дітьми природи – без цього неможливе для дитини справжнє щастя; недарма Корчак вибрав для прапора дитинства зеленій колір весни. Цікавий світ природи такий близький дитині, майбутньому педагогу, що буде виховувати молодших школярів, корисно ознайомитися з педагогічними відкриттями, що містять в собі повість Януса Корчака “Літо в Михалувці”. За літо в Михалувці діти навчились почуттю подиву від краси та гармонії природи. Цей подив породжує у відповідь почуття вдячності. Йому необхідно знайти вихід. І ось перед від’їздом з Михалувки діти будують на краю лісу велике і затишне гніздо для лелек. “Нехай птахи вселяться в ньому, коли прилетять в наступному році. Нехай вони будуть щасливими в Михалувці, якими щасливими були ми”, – думають діти.

Є ще одне почуття, без якого не може обійтись дитина. “Мрія – це програма життя”, – стверджував Корчак. Силі і красі дитячої мрії при-

свячена невелика повість “Слава”, яку студенти вивчають на занятті педагогічного гуртка. “Діти! Сміливо прагніть, мрійте про славні справи! Що-небудь да здійснюється!”

Вивчаючи творчість Януша Корчака, студенти переконуються у тому, що творчість педагога гілляста, як живе дерево. Вона обіймає всі сторони життя і дитини, і вихователя, і батьків у світі дітей. Та якщо зробити спробу виділити головне, те, що переходить із книги в книгу, – це переконаність у силі добра. У книзі “Правила життя” Корчак писав: “Я часто думав про те, що означає “бути добрим”? Мені здається, добра людина – це така людина, якій притаманна уява і яка розуміє як воно іншому, вміє відчувати, що відчуває інша людина”. Головне, що добра у тисячу разів більше, ніж зла. Добро є сильним і нездоланим. Бути добрим – це, може, найскладніше у світі. Для цього потрібний особливий талант, безмежне терпіння, готовність принести у жертву життя [3].

Януш Корчак мріяв реформувати світ, переконати, що зізнання в любові дитинству слід замінити реальним визнанням його рівноправ’я. “Нехай буде для дітей стільки ж театрів, як і для дорослих..., нехай будуть концертні зали для дітей, картинні галереї з творами дітей – художників, нехай житлові будинки не пригноблюють шкільні подвір’я” [2]. “Як любити дитину” – ставить перед нами питання і дає відповідь Януш Корчак. Головна думка творчості педагога: “Дитина рівна нам – цінна – людина” [2, 306].

Отже, можемо зробити висновок про те, що педагогіка для Януша Корчака – це наука про мистецтво любові до дітей. Дослідження педагогічної думки необхідне та більш важливо пізнати розвиток педагогічного почуття. Адже вихователь – це на три чверті почуття, тому слід визнати, що виховання почуттів майбутнього вчителя – вихователя – перша справа викладача педагогіки у вищому педагогічному навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корчак Я. Избранное / Януш Корчак. – К.: Радянська школа, 1988. – 528 с.
 2. Корчак Я. Как любит ребёнок. Книга о воспитании / Януш Корчак – М., 1990. – с. 306.
 3. Корчак Я. Правила жизни / Януш Корчак // Избранное. – К.: Радянська школа, 1988. – 528 с.
 4. Шаров А. Януш Корчак / А. Шаров. – К.: Радянська школа, 1988. – 25 с.
- И.В. КАЗАНЖИ*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАСЛЕДИЯ Я. КОРЧАКА В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К

ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена особенностям использования педагогического наследия Януша Корчака в подготовке будущих учителей начальных классов к воспитательной работе. В ней отражено влияние творчества известного педагога на формирование личности студента.

Ключевые слова: воспитательная деятельность, подготовка будущего учителя, гуманная личность, младшие школьники.

I.V. KAZANZHY

THE EMPLOYMENT OF J.KORCHAK'S LEGACY IN TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF ELEMENTARY SCHOOL TO THE EDUCATIONAL WORK

The article is devoted to peculiarities of the employment of Janush Korchak's pedagogical legacy in training of future teachers of elementary school to the educational work. The influence of the famous teacher on the formation of the student's personality is showed here.

Keywords: educate activity, preparation of future teacher, humane personality, junior schoolboys.